

Отже, мовний ландшафт є цікавим явищем для розкриття соціальних реалій. Він функціонує і як інформаційний маркер, і як символічний маркер, повідомляє про відносну силу та статус мовних спільнот, що живуть у певній місцевості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єлизавета Барань-Комарі. Роль Еміля Балецького в дослідженні угорських запозичень у творах західноукраїнських письменників кінця XIX – початку XX століття. *Studia Russica XXIII*. Budapest, 2009. С. 37–51.

Гарбар А. І.

старший викладач кафедри сучасних мов
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна

ПАСИВНІ КОНСТРУКЦІЇ У ФАХОВОМУ МОВЛЕННІ

Фахове мовлення перенасичене вживанням пасивних конструкцій зі зворотними дієслівними формами на *-ся*, які в українській мові характеризуються тим, що в них особа виступає не як діяч, а як сприймач дії, підметом виступає неживий об'єкт, що часто суперечить як граматичним, так і логічним законам, наприклад: *проблеми вирішуються керівником* (замість *керівник вирішує проблеми*), *завдання ставляться науковцем* (замість *науковець ставить завдання*), *робота виконується працівником* (замість *працівник виконує роботу*) тощо. На думку О. Лаврінець, у сучасному науковому мовленні вживання пасивних конструкцій зі зворотними дієсловами на *-ся* повинне бути обґрунтованим: доречним буде вживання пасивних конструкцій, якщо дія мислиться безвідносно до діяча [1, с. 13]. На відміну від пасивних, активні конструкції сприяють динамічності та сконденсованості думок у мовленні, тому і є важливою ознакою синтаксису сучасної української літературної мови. Активну конструкцію варто вживати, якщо дія співвідносна з означеним або неозначеним діячем. Науковці радять будувати речення, у яких додатком є об'єкт, а дію, спрямовану на додаток, описує присудок. Органічно звучать активні конструкції: *працівник складає звіт*, а не *звіт складається працівником*; *комісія затвердила кошторис*, а не *кошторис затверджується комісією*; *сторони уклали договір*, а не *сторонами укладається договір* тощо.

Пасивні конструкції іноді можуть мати певний емоційно-експресивний відтінок значення, що для фахового мовлення є неприйнятним. Наприклад, конструкція *він не контролює* є стилістично

нейтральною, а аналогічна за змістом *ним не контролюється* має емоційне забарвлення. Замість пасивних конструкції у фаховому мовленні варто використовувати безособові односкладні речення із предикативними формами на *-но, -то*, коли є потреба наголосити на дії, а не на ознаці: *текст аналізовано в контексті* (замість *текст аналізується в контексті*). Речення з предикативними формами на *-но, -то* передають дію на першому плані як основу думки, конкретніше, ніж речення з пасивними дієприкметниками, у яких конкретизація дії не настільки актуальна, і вона подається в атрибутивному (другому) плані [2, с. 53]. 3. Куньч зауважує, що на зміну пасивним конструкціям треба активізувати питомі українські моделі [3, с. 25–26]: конструкції із модальними словами *«треба», «можна», «необхідно»* у поєднанні з неозначеною формою дієслова: *необхідно зазначити* (замість *зазначається*); активні конструкції із різними формами дієслівних утворень: *Банківські працівники повинні аналізувати фінансову спроможність емітента* (замість *Банківськими працівниками повинна аналізуватися фінансова спроможність емітента*); неозначено-особові конструкції, в яких особу-діяча не названо, але можна сприйняти як певне коло людей: *Одержані значення аналізують у динаміці* (замість *Одержані значення аналізуються у динаміці*); конструкції з дієсловами у першій особі множини (через форму множини виявляють відтінок співпраці із читачем): *Поняття «вихідний документ» вживаємо у діловодстві досить часто* (замість *Поняття «вихідний документ» вживається у діловодстві досить часто*). Р. Рожанківський стверджує, що пасивні конструкції характерні для книжних стилів російської мови, в українській їх треба замінювати на органічні активні [4, с. 35].

Таким чином, проведене дослідження підтверджує, що національна специфіка мови чітко виявляється у поєднаннях слів, тобто у синтаксичних тонкощах. Тому насамперед варто подбати про усталення в науковому стилі органічних українських синтаксичних конструкцій, усуваючи скальковані інтерференційні нашарування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаврінець О. Активні і пасивні конструкції в сучасній українській науковій мові. *Наукові записки НаУКМА: Філологічні науки*, 2010. Т. 111. С. 13.
2. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 303 с.
3. Куньч З., Голубінка Н. Пасивні дієслівні конструкції в українському науковому мовленні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Проблеми української термінології*. Львів, 2004. № 503 С. 24–26.
4. Рожанківський Р. Синтаксично-стилістичні риси науково-технічної мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Проблеми української термінології*. Львів. 2009, № 648. С. 34–38.